Смартспеціалізація регіону

Смартспеціалізація - підхід стратегічного планування регіонального розвитку і визначення сфер втручання, що забезпечує економічне зростання та базується на розкритті інноваційного потенціалу, унікальності наявних активів, конкурентних переваг регіону, найбільш ефективному їх використанні.

Визначення смартспеціалізації Івано-Франківської області здійснено з врахуванням Методичних рекомендацій щодо застосування смартспеціалізації на регіональному рівні, затверджених наказом Мінекономіки від 10.06.2024 №14563.

Відтак, для ідентифікації видів економічної діяльності, що формуватимуть смартспеціалізацію області, було проведено:

Економічний аналіз

Для оцінки економічного потенціалу було використано статистичні дані за період 2016 - 2023 років, деталізовані за класифікацією видів економічної діяльності (КВЕД). Аналіз базувався на основі 4-х показників: кількість діючих суб'єктів господарювання, обсяг виробленої продукції (товарів, послуг), кількість зайнятих працівників та оплата праці.

По кожному із перелічених показників було визначено перелік галузей з високим економічним потенціалом:

- За критерієм оплати праці:
    - Визначено співвідношення темпів зростання оплати праці за 8 років в регіоні з аналогічними показниками по Україні. Галузі, в яких темпи зростання в області перевищували показники по Україні, класифікувалися як потенційно перспективні або «Smart».
- За критеріями кількості зайнятих працівників, обсягу виробленої продукції та кількості діючих суб'єктів господарювання здійснювалися наступні кроки:
    - Визначено коефіцієнт Локалізації (LQ) - співвідношення частки галузі в регіональній економіці та частки галузі в цілому в економіці Україні. Галузь отримувала оцінку 1, якщо значення LQ>1,25;
    - Визначено коефіцієнт Зростання – порівняння темпів зростання галузі в регіоні до аналогічного показника по Україні. Галузь отримувала оцінку 1, якщо регіональне зростання перевищувало зростання по Україні.

- Визначено Критичну Масу - частка галузі в економіці регіону. Галузь отримувала оцінку 1, якщо частка галузі в економіці регіону >= 0,25%.

Сумарна оцінка 3 (за коефіцієнтами Локалізації, Зростання та Критичної Маси) означала віднесення галузі до категорії «Smart».

Для формування об'єднаного переліку галузей з високим економічним потенціалом було відібрано галузі, які відповідали категорії «Smart» за щонайменше двом з чотирьох критеріїв.

За результатами економічного аналізу перспективними було визначено види економічної діяльності, які належать до наступних секцій: переробна промисловість; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; будівництво; тимчасове розміщування й організація харчування; водопостачання, каналізація, поводження з відходами; надання інших видів послуг. В таблиці представлені абсолютні значення за кожним критерієм для області. Для секцій наведені частки від абсолютних значень по області, а для видів економічної діяльності (ВЕД) — частки від показників відповідних секцій.

Результати економічного аналізу, дані 2023 року

Назва виду економічної діяльності	Секція / Квед – 2010	Частка ВЕД за показником кількості діючих суб'єктів господарювання у 2023, %	Частка ВЕД за показником кількості зайнятих працівників у 2023, %	Частка ВЕД за показником обсягу виробленої продукції у 2023, %
Івано-Франківська область	**-**	60 421 од	191 832 осіб	122 456 млн грн
Переробна промисловість	**C**	**6.7%**	**15.8%**	**37.1%**
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	23	9.2%	13.5%	33.7%
оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння	16	23.9%	14.5%	8.1%
виробництво гумових і пластмасових виробів	22	3.5%	2.6%	1.4%
виробництво меблів	31	9.3%	4.1%	1.1%
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	**D**	**0.3%**	**3.6%**	**9.2%**
постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	35	100%	100%	100%
Будівництво	**F**	**3.4%**	**4.1%**	**8.2%**
будівництво будівель	41	45.7%	46.4%	54.9%

спеціалізовані будівельні роботи	43	46.0%	34.8%	22.8%
Тимчасове розміщування й організація харчування	**I**	**5.7%**	**5.6%**	**1.7%**
тимчасове розміщування	55	21.1%	22.4%	66.4%
діяльність із забезпечення стравами та напоями	56	78.9%	77.6%	33.6%
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	**E**	**0.2%**	**1.4%**	**0.8%**
збирання, оброблення й видалення відходів; відновлення матеріалів	38	69.0%	35.8%	48.6%
Надання інших видів послуг	**S**	**5.9%**	**2.4%**	**0.1%**
ремонт комп'ютерів, побутових виробів і предметів особистого вжитку	95	20.4%	21.0%	19.6%

02 Аналіз бізнес середовища

У межах аналізу бізнес середовища до уваги брались кластерні об'єднання регіону, перспективні стартапи, найбільші підприємства регіону та інноваційно активні компанії.

Кластерні об’єднання сприяють тісній співпраці підприємств між собою, а також із науковими установами та місцевою владою, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність продукції, стимулювати інновації та сприяти економічному розвитку регіону.

Перспективні стартапи демонструють активний розвиток нових ідей та технологій, відображаючи динаміку інноваційної діяльності регіону.

Найбільші підприємства відіграють ключову роль у регіональній економіці завдяки створенню значної кількості робочих місць та масштабним виробничим обсягам.

Інноваційно активні компанії відображають розвиток інноваційних рішень серед існуючих підприємств, стимулюючи інтеграцію сучасних технологій та посилюючи регіональну конкурентоспроможність.

Під час аналізу бізнес середовища було визначено які види економічної діяльності найбільш поширені в розрізі зазначених категорій (детальний аналіз кластерів поданий в наступному пункті).

1) **Наявні в області Кластерні об’єднання**:

- «Промисловий кластер Прикарпаття»;
- «Івано-Франківський кластер інформаційних технологій»;

- «Прикарпатський еко-енергетичний кластер»;
- Кластер креативних індустрій;
- Нафтогазовий кластер;
- Інноваційний кластер «Sikorsky Challenge Україна».

2) **Перспективні стартапи**:
- Assisterr - розробка штучного інтелекту, технологій для створення та управління малими мовними моделями (SLMs);
- Mycelia Tech – розробка біотехнологій та виготовлення екологічних матеріалів;
- MFT – виробництво екологічного догляду за ротовою порожниною;
- Framiore - створення екологічного одягу;
- та інші.

3) **Найбільші підприємства області за чистим доходом від реалізації продукції за 2022 рік**:

- ТОВ «Прикарпатенерготрейд» (м.Івано-Франківськ) - 8 млрд грн;
- ТОВ «Галичина-Табак» (м.Івано-Франківськ) - 6,9 млрд грн;
- ПРАТ «Івано-Франківськцемент» (с.Ямниця) - 6,6 млрд грн;
- ТОВ «Карпатнафтохім» (м.Калуш) - 5,9 млрд грн;
- ТОВ «Західнадрасервіс» (смт.Богородчани) - 4,8 млрд грн;
- ТОВ «Запорізький завод кольорових сплавів» (м.Івано-Франківськ) - 3,2 млрд грн;
- АТ «Прикарпаттяобленерго» (м.Івано-Франківськ) - 2,8 млрд грн;
- ТОВ «Гудвелі Україна» (с.Копанки Калуського району) - 2,4 млрд грн;
- ТОВ «Запорізький завод кольорових металів» (м.Івано-Франківськ) - 2 млрд грн;
- ТОВ «Захід-Агро МХП» (м.Рогатин) - 2 млрд грн;
- та інші.

4) **Інноваційно активні компанії:**

- ТзОВ «ПАС Україна» - виробництво електричних панелей для побутової техніки, електродвигунів, генераторів і трансформаторів;
- «Карпатнафтохім» - виробник хімічної продукції в Україні, що спеціалізується на виробництві хімічних речовин, таких як пластмаси, полімери, а також синтетичні волокна та інші хімічні продукти для промисловості;
- ТОВ «Електролюкс Україна» - компанія використовує інноваційні технології та розробки для виготовлення побутової техніки;
- ТОВ «Падана Кемікал Компаундс» - виробництво хімічних сполук та пластикових сумішей для різних галузей промисловості, таких як автомобільна, електронна та будівельна;
- ТДВ «Івано-Франківськзалізобетон» - сучасний завод залізобетонних виробів, укріплених арматурним каркасом і застосовуваних для будівництва;
- та інші.

Перспективні види економічної діяльності в рамках аналізу бізнес середовища

КВЕД-2010	Назва виду економічної діяльності
28	Виробництво машин і устаткування

10	Виробництво харчових продуктів
16	Виготовлення деревини та виробів з неї
20	Хімічна промисловість
32	Інформаційні технології
35	Енергозбереження та альтернативна енергетика
06	Добування сирої нафти та природного газу

Аналіз капітальних інвестицій

Капітальні інвестиції включають в себе витрати на придбання або виготовлення (створення) матеріальних і нематеріальних необоротних активів. Відтак, було визначено до яких видів економічної діяльності припадає найвища частка інвестицій в загальній структурі регіону.

У 2022 році топ 6 видів економічної діяльності за капітальними інвестиціями в області:

- Переробна промисловість – 23%;
- Будівництво – 21,5%;
- Лісове та сільське господарство – 11,5%;
- Державне управління та оборона – 6,5%;
- Операції з нерухомим майном – 5,1%;
- Добувна промисловість – 1%.

Разом дані види економічної діяльності складають понад 68% капітальних інвестицій в регіоні.

Аналіз структури експорту

В рамках аналізу структури експорту були визначені види економічної діяльності, що формують основу експорту регіону. Проведений аналіз виявляє ключові тенденції у зовнішній торгівлі регіону та дає змогу оцінити його експортну спеціалізацію.

Топ 4 експортних позицій у 2023 склали:

- Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання – 27,5%;
- Харчові продукти – 21%
- Деревина – 16,5%;
- Мінеральна продукція – 11%.

Разом данні позиції складають понад 75% експорту в регіоні.

Аналіз інноваційної інфраструктури

В рамках аналізу інноваційної інфраструктури було досліджено індустріальні парки, інноваційні організації та центри, які відіграють важливу роль у стимулюванні економічного розвитку регіону. Дані промислові території з підготовленою інженерно-транспортною інфраструктурою стимулюють залучення інвестицій, розвиток сучасних технологій, співпрацю між наукою та бізнесом, а також створення нових

робочих місць в регіоні. В рамках аналізу наявних індустріальних парків визначалась їх спеціалізація та найбільш поширені види економічної діяльності.

Наявні Індустріальні парки в регіоні:

- «Kalush Industrial HUB» - машинобудування, виробництво обладнання для електротехнічної промисловості, деревини та меблів, металообробка, виготовлення оздоблювальних, будівельних і теплоізоляційних матеріалів, а також переробка полімерів і виробництво пластмасових виробів;
- Індустріальний парк «ІСКРА» - виробництво харчових продуктів, текстильне виробництво, оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції, виробництво готових металевих виробів, виробництво машин і устаткування, виробництво меблів, ремонт машин і устаткування;
- Долина «Перший еко-індустріальний парк» - виробництво споживчих товарів, лісо обробна промисловість, спрямована на виготовлення деревини та виробів з неї, а також автомобільну та приладобудівну промисловість;
- Індустріальний парк «Галіція» - активізація інвестиційної діяльності, розвиток сучасної виробничої та ринкової інфраструктури;
- Індустріальний парк «ГРІН ЛАКТІК» - виробництво борошна і круп, крохмалу та крохмальних продуктів, інших харчових виробів, а також готових кормів для тварин;
- Індустріальний парк «Калуш Продакшн» - виробництво хімічних речовин і продукції, меблів, готових металевих виробів (окрім машин та устаткування), неметалевої мінеральної продукції, паперу, гумових і пластмасових виробів.

Інноваційні підприємства та центри:

- Інноваційний парк «Промприлад.Реновація»;
- Центр розвитку підприємництва «Бізнес-Інкубатор»;
- Громадська організація «Івано-Франківська обласна організація Товариства винахідників і раціоналізаторів України».

Перспективні види економічної діяльності в рамках аналізу індустріальних парків

КВЕД-2010	Назва виду економічної діяльності
28	Машинобудування
25	Оброблення металу
10	Виробництво харчових продуктів
16	Виготовлення деревини та виробів з неї
13	Виробництво текстильної продукції
20	Хімічна промисловість
32	Інформаційні технології
23	Виготовлення іншої неметалевої продукції
22	Виробництво пластмасових виробів
31	Виробництво меблів

06 Аналіз освіти та науки

В рамках аналізу освіти і науки було розглянуто вищі навчальні заклади, R&D центри, зареєстровані винаходи за 2023–2024 роки та наукові парки регіону.

Вищі навчальні заклади відіграють ключову роль у забезпеченні кадрового потенціалу регіону. Аналіз навчальних закладів проводився у розрізі рейтингу Scopus за найвищою винахідницькою активністю.

R&D центри зосереджуються на науково-дослідній та інноваційній діяльності, що стимулює розвиток новітніх технологій та впровадження інновацій у регіоні.

Зареєстровані винаходи демонструють рівень дослідницької активності регіону.

Наукові парки забезпечують платформу для співпраці науки та бізнесу, сприяючи розвитку технологій.

Під час аналізу освіти та науки було визначено які види економічної діяльності мають науковий потенціал для подальшого розвитку в регіоні.

1) Заклади освіти України з найвищою винахідницькою активністю та топ за рейтингом SCOPUS:

Заклад вищої освіти	Місце в загальному рейтингу України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	7
Івано-Франківський національний медичний університет	37
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу	44

2) Міжнародні R&D центри:

- Samsung Electronics (одна з найбільших технологічних компаній у світі, основні напрями діяльності включають виробництво електроніки, побутової техніки, напівпровідників, мобільних телефонів та комп'ютерної техніки);
- Avenga (міжнародна компанія, що спеціалізується на наданні IT-послуг, розробці програмного забезпечення та консалтингу).

3) Зареєстровані винаходи у 2023-2024 роках:

- Спосіб підвищення тріщинності нафтогазонасичених гірських порід;
- Спосіб підвищення нафто- вилучення із пластів на завершальній стадії експлуатації;
- Імпульсний генератор;
- Дрони, які допомагають у розмінуванні;
- та інші.

4) Наукові парки:

- Науковий парк «Прикарпатський університет»;
- Науковий парк «Надійний трубопровідний транспорт енергоносіїв»;
- Нафтогазовий науково-технологічний парк

Перспективні види економічної діяльності в рамках аналізу освіти та науки

КВЕД -2010	Назва виду економічної діяльності
28	Машинобудування
25	Оброблення металу
16	Виготовлення деревини та виробів з неї
13	Виробництво текстильної продукції
20	Хімічна промисловість
32	Інформаційні технології
35	Енергозбереження та альтернативна енергетика
06	Добування сирої нафти та природного газу

07 Консультації з заінтересованими сторонами

В рамках проведення якісного аналізу, було проведено ряд консультацій з заінтересованими сторонами, під час яких було запропоновано наступні перспективні види економічної діяльності:

- **Хімічна промисловість.** Івано-Франківська область має розвинуту хімічну базу. В галузі виробляється продукція важкого органічного синтезу, смоли, аеросил (двоокис кремнію), продукція малотонажної хімії, побутова хімія тощо. Галузь входить в перелік економічних галузей, що мають пріоритет для розвитку регіону, та формує значну частину макроекономічних показників.
- **Машинобудування.** Галузь машинобудування є перспективною, яка забезпечує випуск електрокабельної продукції, пральних машин, електричного устаткування, схем інтегральних електронних, інструментів й апаратури для автоматичного регулювання та керування.
- **Будівництво.** Підприємства будівельної галузі є виробниками широкого спектру продукції, а саме: портландцементу, гіпсу, будівельних сумішей, покрівельних матеріалів, елементів конструкцій збірних з цементу, бетону або каменю штучного, плитки та плит керамічних, труб, цегли, невогнетривкої керамічної та ін..
- **Лісове та сільське господарство**. Діяльність підприємств є основою для розвитку сільської місцевості та гірських територій в соціальному та економічному плані. Агропромисловий комплекс є важливою стратегічною галуззю економіки Прикарпаття, який забезпечує продовольчу безпеку регіону.
- **Туризм.** Івано-Франківщина є одним з провідних туристичних та курортно-рекреаційних регіонів України із значною кількістю об’єктів культурної спадщини, природно-заповідного фонду, розвиненою інфраструктурою і мережею транспортного сполучення.
- **Енергетика та енергоефективність.** Регіон має значний потенціал для розвитку відновлювальної енергетики — сонячні та вітрові електростанції, біоенергетика, водень для диверсифікації енергоресурсів.

Результати проведеного аналізу

За результатами проведеного аналізу було сформовано перелік пріоритетних видів економічної діяльності для смартспеціалізації, визначених на основі кількісного та якісного аналізу досліджених показників, тобто галузі, що мають високі економічні показники, здатні інтегрувати інноваційні рішення, демонструють конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках та підтримуються наявною інфраструктурою, інвестиціями та освітнім потенціалом:

Секція/Розділ КВЕД	Назва ВЕД
C	**Переробна промисловість**
23	Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції
16	Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів
10	Виробництво харчових продуктів
B	**Добувна промисловість**
06	Добування сирої нафти та природного газу
D	**Постачання електроенергії та газу**
35.11	Виробництво електроенергії
I	**Тимчасове розміщування й організація харчування**
55	Тимчасове розміщування
J	**Інформація та телекомунікації**
62	Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність

Переробна промисловість – 23. Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції

Область має значні природні ресурси, такі як поклади вапняку, глини, піску та інших сировинних матеріалів, що використовуються у виробництві будівельних матеріалів; розвинуту виробничу базу виготовлення цементу, плитки, цегли та інших будівельних матеріалів; високий економічний потенціал, зокрема зростання галузі в розрізі кількості виготовленої продукції в порівнянні з іншими областями України. Спостерігається високий попит на мінеральну продукцію, зокрема в будівництві, інфраструктурних проєктах; очікується зростання попиту в подальшому.

Переробна промисловість – 16. Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів

Значна частина території покрита лісами, що забезпечує доступ до якісної деревини, зокрема хвойних і твердих порід, для виробництва конкурентоспроможної продукції, що є перевагою перед іншими регіонами. В області діє низка деревообробних підприємств, які спеціалізуються на виробництві пиломатеріалів, паркету, фанери, дерев'яних панелей, будівельних матеріалів та інших виробів; розвинена транспортна мережа сприяє ефективному постачанню продукції як на внутрішній ринок, так і на експорт. Галузь має високий економічний потенціал, зокрема демонструє щорічне зростання в розрізі обсягів виготовленої продукції.

Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 35.11 Виробництво електроенергії

Для розвитку альтернативних джерел енергії область має перевагу завдяки природному ландшафту та кліматичним умовам. Має значні можливості для використання сонячної енергії (особливо в південних районах області), вітрової енергії (потенціал для розвитку вітрових електростанцій в гірських районах). Перехід на альтернативні джерела енергії дозволяє зменшити екологічне навантаження. Завдяки природним ресурсам та науковому потенціалу (зокрема, завдяки університетам і науковим паркам, які займаються дослідженнями в сфері енергетики), регіон є важливим центром для розвитку інноваційних проектів у цій галузі.

Добувна промисловість – 06. Добування сирої нафти та природного газу

В області зосереджена одна з найбільших часток балансових запасів нафти країни. Нафта є важливим ресурсом в галузях енергетики, хімічної промисловості, машинобудування, будівництва, авіації та пластмасової індустрії. Наукова база Івано-Франківської області, зокрема університети та наукові парки, має потенціал для розвитку та впровадження інновацій в галузях, пов'язаних з нафтою, газом та енергетикою, що сприяє розвитку цих сфер у регіоні.

Тимчасове розміщування й організація харчування ІФ – 55. Тимчасове розміщення

Туризм є важливою галуззю для залучення інвестицій та розвитку місцевої економіки. Галузь сприяє створенню нових робочих місць, розвитку інфраструктури, готельного та ресторанного бізнесу, а також бізнесу, пов'язаного з транспортом та обслуговуванням туристів. Область має переваги перед іншими областями України завдяки географічному розташуванню, особливостям природних територій та клімату, що включає гірські, водні ресурси та природні парки; значний потенціал для розвитку таких видів туризму, як еко-туризм, гірськолижний туризм, піший туризм, велотуризм і туризм на воді.

Переробна промисловість ІФ - 10. Виробництво харчових продуктів

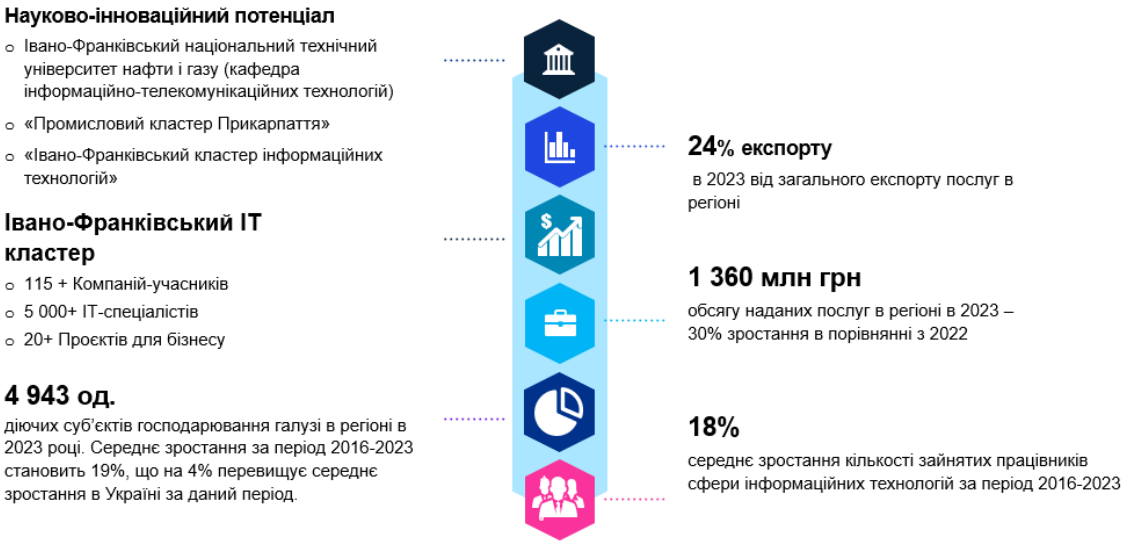
Харчова промисловість є однією з основних галузей економіки Івано-Франківської області, що забезпечує значну частину як внутрішнього виробництва, так і експортних поставок. Івано-Франківська область має багаті сільськогосподарські землі, що дозволяє розвивати як рослинництво, так і тваринництво для забезпечення молочною, м'ясною сировиною. Область має великі потужності в тваринництві, зокрема молочному виробництві, що є важливим для молочної переробки.

Інформація та телекомунікації - 62. Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність

Інформаційні технології в Івано-Франківській області є однією з найбільш динамічно зростаючих галузей економіки, яка активно сприяє розвитку цифрової економіки та

інновацій. IT-галузь є двигуном цифрової трансформації, що відображається в розвитку електронної комерції, цифрових платформ для бізнесу та мікросервісів.

**Відповідно до Закону України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни" у період дії воєнного стану або стану війни органи державної статистики не здійснюють перевірки щодо своєчасності та повноти подання звітності.*

**Усі дані, представлені в розділі, актуальні станом на дату його підготовки. Комплексна оцінка потенційних майбутніх воєнних ризиків, не застосувалась.*